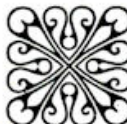

De Broedergemeente te Zeist

DOOR

A. L. GERRITSEN.

In deze aflevering van Vrij en Blij wordt iets verhaald over een eigenaardig gebruik op het Paaschfeest. Daarbij komt ook ter sprake de Broedergemeente te Zeist. En het is zeer de moeite waard daarvan iets naders te weten.

De geschiedenis der Broedergemeente brengt ons allereerst in aanraking met Johannes Huss, die in 1415 te Constanz op den brandstapel het leven verloor. Onder belofte van vrijgeleide ging Huss in 1414 van Praag, in Bohemen, naar Constanz om zich daar voor een groote Kerkvergadering te verantwoorden over zijn prediking. Maar toen Huss zijn geloof in het Evangelie van Jezus Christus niet weer inruilen wou voor de instellingen der Roomsche Kerk, werd hij gevangen genomen en ondanks de belofte van bescherming, hem door den Duitschen Keizer Sigismund gegeven, ter dood gebracht.

Toen men hem naar den brandstapel voerde, bad hij overluid. Met natte touwen en een halsijzer werd hij aan den paal vastgebonden en nadat de houtmijt was aangestoken zong Huss luide en met heldere stem een lied, waarvan de inhoud hierop neerkwam: Jezus Christus, gij Zoon des levenden Gods, die voor ons geleden hebt, erbarm U mijner. Toen hij voor den derden keer bad, verstikte de rook zijn stem, maar men zag nog door de vlammen, hoe zijn lippen zich biddend bewogen. Men verhaalt dat, terwijl hij aan den paal werd gebonden, een oud vrouwtje, in haar ijver om de Kerk te dienen, een bos hout aandroeg voor den brandstapel. Huss, dat ziende, glimlachte en zeide: Sancta Simplicitas d. i. Heilige eenvoud.

Het waren de volgelingen van dezen Johannes Huss, die in 1467 in Bohemen een verbond stichtten onder den naam: Vereenigde Broeders. Na een tijd van rustige vooruitgang kregen zij zware vervolgingen te verduren, en toen het hun in Moravië, d. i. het Zuidelijk deel van Boheme, onmogelijk gemaakt werd zelfs in het geheim te vergaderen, besloten de Moravische broeders hun vaderland te verlaten. In 1722 voerde de timmerman Christiaan David een gezelschap van elf ballingen over de Saksische grens naar Berthelsdorf, waar hun een schuilplaats werd aangeboden door den graaf van Zinzendorf.

Graaf Nicolaas Lodewijk van Zinzendorf was geboren in 't jaar 1700 te Dresden, de hoofdstad van Saksen. Zijn grootvader, een Oostenrijksch Edelman, had voor de zaak des Heeren bijna al zijn goederen opgeofferd, een voorbeeld dat op de geheele familie grooten invloed oefende. Toen de kleine Nicolaas, die zijn vroeg gestorven Vader nooit heeft gekend, nog heel jong was, onderwezen zijn grootmoeder en tante hem in de vreeze des Heeren. Nauwelijks vijf jaar oud beloofde hij reeds aan den Heiland: „Ik zal de uwe zijn, wees gij de mijne.” En in zijn kinderlijken eenvoud hield hij vaak gesprekken met den Heer Jezus over alles wat er in zijn kleine leventje omging, als met een vriend.

Toen hij op 10-jarigen leeftijd naar Halle ging als leerling op de school van den beroemden August Herman Francke, stichtte hij daar onder zijn medeleerlingen een vereeniging: het Mosterdzaadje, waarvan de leden zich verbonden het zaad des Evangelies uit te strooien zooveel zij maar konden. Ondanks zijn liefde tot de studie en ondanks al de verzoeking en waaraan destijds iemand van zijn stand en met zijn vermogen blootstond, verklaarde de Graaf van Zinzendorf: Ik heb maar één hartstocht en die is Christus en Hij alleen. En dat heeft hem staande gehouden zoowel te Dresden als in Wittenberg, waar hij de hoogeschool bezocht.

En nog vaster werd het besluit om zich zelf en alles wat hij had aan den dienst des Heeren te wijden, toen hij op een van zijn reizen van Nederland, te Dusseldorf, een tentoonstelling van schilderijen bezoekende, onverwachts stond voor een schilderstuk dat de Kruisiging voorstelde. Daaronder stonden de woorden: „Dit deed Ik voor U, wat doet gij voor Mij?”

Zinzendorf beschouwde die woorden als een vraag, persoonlijk tot hem gericht. En zijn verder leven was het antwoord er op.

In 1722 huwde Graaf von Zinzendorf met gravin Erdmuth von Reuss en maakte daarbij de voorwaarde, dat beiden afstand zouden doen van hun rang en heel hun leven en al hun vermogen steeds zouden wijden aan den Heer en Zijn werk.

Op hun huwelijksreis kwamen Zinzendorf en zijn jeugdige vrouw ook te Berthelsdorf, het landgoed dat hij kort te voren had gekocht en ontmoetten daar de ballingen uit Moravië. Zij vergunden hen in het woud van den Hutberg zich te vestigen, en daar velde Christiaan David op 17 Juni 1722 den eersten boom voor het te bouwen huis ten behoeve der uitgewekenen.

De nieuwe nederzetting kreeg den naam Hernnhut, deels ter wille van den Hutberg, maar ook met zinspeling op Habakuk 2 : 1. Men bedoelde er mee dat de bewoners niet alleen *onder* de hoede maar ook *op* de hoede, dat is de wacht des Heeren zouden staan.

Snel groeide de nieuwe kolonie aan, maar het waren niet alleen oprechten van hart die er zich bij kwamen aansluiten. Hernnhut liep zelfs gevaar door verdeeldheid en vreemde leeringen te gronde te gaan. Om dat te voorkomen besloot Zinzendorf zelf zich onder de broeders te gaan vestigen.

Sedert vloeit de geschiedenis van den Graaf samen met die der broedergemeente.

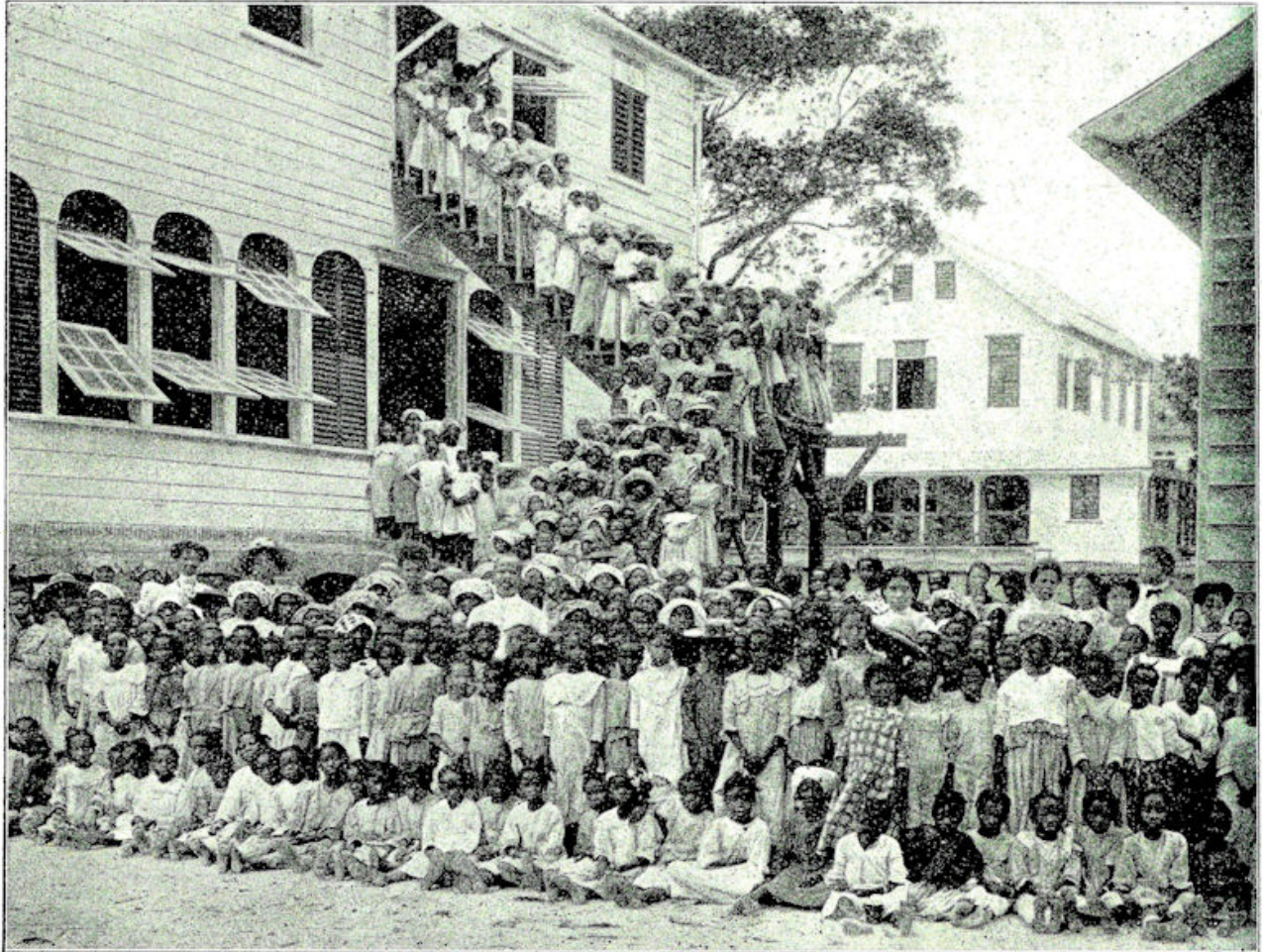
Na een bezoek van Zinzendorf bij de Prinses van Oranje te Leeuwarden werd ook in ons land een kolonie der broeders uit Hernnhut gesticht, n.l. Heerendijk bij IJsselstein. Maar grooten invloed kregen ze hier niet. Wel ontstonden er kleine gemeenten te Amsterdam en te Haarlem, te Blokzijl en te Akkrum, maar daarvan is alleen die te Haarlem overgebleven, terwijl de gemeente te Heerendijk reeds in 1747 naar Zeist werd overgeplaatst. De verplichting voor de leden, om afgezonderd van de overige Zeistenaars samen te wonen, is reeds lang afgeschaft. Maar het „Broederplein” en „Zusterplein” herinneren nog aan die instelling.

Evenals reeds de Hernnhut, is ook de Zeisterbroedergemeente nog verdeeld in afdeelingen „koren” genoemd. Die afdeelingen werden gevormd door de ongehuwde broeders, de ongehuwde zusters, de echtelieden enz. De zusters dragen nog veelal het onderscheidingsteeken van hun afdeeling, n.l. de ongehuwden een rose, de gehuwden een blauw en de weduwen een wit lint aan het mutsje. Daar het dragen er van echter niet verplichtend is, zal het wel binnen niet al te langen tijd geheel in onbruik raken.

Verschillende eigenaardige gewoonten bleven echter nog bij de Broedergemeente in stand, zooals de viering van den Kerstnacht, den oudejaarsavond, de liefdemalen enz. De viering van den Paaschmorgen is in dit nummer uitvoerig beschreven. Ook de plechtigheden bij een begrafenis trekken altijd weer de aandacht. Telkens als er in de gemeenten een sterfgeval plaats heeft, wordt dat door het blazen van Koralen aan de gemeente bekend gemaakt.

Behalve in Duitschland en in ons land telt de Broedergemeente in Engeland, Schotland en Ierland 34 heel kleine gemeenten en in Amerika 102.

De Broedergemeente is vooral bekend door haar omvangrijken, trouwen zendingsarbeid. Daarmee begonnen de Herrnhutters reeds heel spoedig na de stichting van hun gemeente; nadat Zinzendorf aan het Deensche hof een neger van het eiland St. Thomas had ontmoet

De Zinzendorf-school te Paramaribo.

en daardoor de ellende van de heidensche slaven had leeren kennen. Toen hij in Herrnhut was teruggekeerd, verklaarde Dober, de eerste Herrnhutter-zending, zich bereid zich aan den dienst der Zending te wijden en trok naar West-Indië. Een weinig later plantten de broeders het kruis in Groenland en Lapland en in verschillende deelen van Amerika en Afrika. En zoover breidde dit gezegende werk zich uit, dat in 't jaar 1911, op de posten van de Zending

der broedergemeente 377 zendelingen werkzaam waren met 2134 inlandsche helpers, benevens 36 inlandsche zendelingen.

Het uitgebreidste Zendingsgebied der Broedergemeente is onze kolonie Suriname, waar 37 zendelingen zijn gevestigd en ongeveer 400 inlandsche helpers arbeiden.

Ook voor het onderwijs in Suriname heeft de Broedergemeente ontzaglijk veel gedaan.

Bijzondere waardeering verdient wat de Broedergemeente gedaan heeft en nog doet voor de talrijke melaatschen in onze kolonie.

Om deze ongelukkigen te verplegen stichtte zij het Melaatschenverblijf Bethesda dat door een comité in Nederland bestuurd en onderhouden wordt.

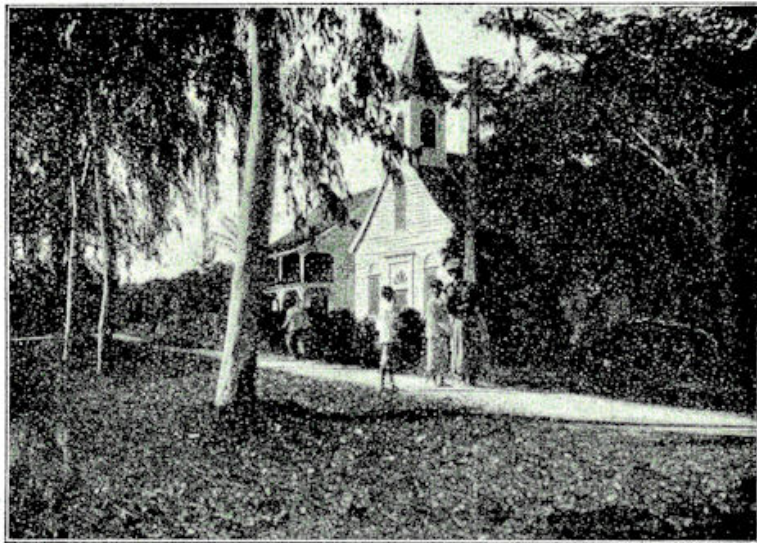
Trouwens heel de zending in Suriname wordt in 't bijzonder gesteund door het Zeister hulpzendingsgenootschap.

Het bovenstaande is zeker wel voldoende om een kijk te geven

op de altijd nog merkwaardige Broedergemeente, die ondanks veel miskennis en vijandschap, ook van de zijde der Kerk en van de belijdende christenen, met Gods hulp is staande gebleven tot op den huidigen dag en een beschamend voorbeeld geworden is voor velen.

In een van hun liederen komt een refrein voor, waarin een beginsel wordt uitgesproken, dat misschien wel het geheim is van den zegen, dien God op den arbeid der Herrnhutters heeft willen schenken. Dat refrein luidt: Verlos ons, lieve Heer, van de ongelukkige begeerte om groot te willen zijn.

Een heilig leven, een onophoudelijk gebed, een blijmoedig geven, dat is wat naar hun opvatting de kenmerken moeten zijn van een waar discipel van Jezus.

Zendingspost Domburg aan de Suriname-rivier.